

Sivas Ağızı ile İlgili Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme

DOÇ. DR. ÖMER GÜVEN*

Öz

Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili çalışmalar artarak devam etmektedir. Özellikle son yıllarda alanla ilgili yapılmış pek çok kitap, tez, makale ve bildiri çalışması bulunmaktadır. Ağız çalışmalarının giderek artmasıyla birlikte bibliyografya çalışmalarına duyulan ihtiyaç da artmaya başlamıştır. Bu kapsamda bazı araştırmacılar tarafından Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan yayınları ele alan bibliyografik çalışmalar yapılmıştır. Bu genel bibliyografik çalışmaların yanı sıra iller üzerine yapılmış çalışmaları değerlendiren bibliyografik nitelikli çalışmalar da yapılmaya başlanmıştır. Sivas ili ağızları üzerine hazırlanan bu çalışma da bu kapsamında değerlendirilecek bir çalışmadır. Çalışmada Sivas ili ağızları üzerine yapılan yayınlar ele alınmıştır. Kitaplar, Tezler, Makaleler ve Bildiriler olmak üzere dört bölümde Sivas ağızı ile ilgili yapılan çalışmalar değerlendirilmeye çalışılmıştır. Konu işlenirken kitap çalışmaları, yüksek lisans tezleri, bildiriler ve makalelerin bir kısmı hakkında çeşitli değerlendirmeler yapılmış, tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir. Lisans tezleri ile makalelerin bir kısmı ise yalnızca künyeleri ile verilmiştir. Çalışma ile Sivas ili ağızları üzerine yapılan yayınların toplu olarak bir arada görülmesi amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Ağız, Sivas ili ağızları, bibliyografya, ağız çalışmaları, diyalektoloji.

AN EVALUATION ON STUDIES RELATED TO SİVAS DIALECT

Abstract

The studies on Türkiye Turkish dialects continue to increase. Especially in recent years, there have been many books, theses, articles and papers on the field. With the increasing number of dialect studies, the need for bibliography studies has also begun to increase. In this context, bibliographic studies have been conducted by some researchers on publications on Turkey Turkish dialects. In addition to these general bibliographic studies, bibliographic studies evaluating the studies on provinces have also begun to be carried out. This study prepared on the dialects of Sivas province is a study that will be evaluated within this scope. In the study, publications on the dialects of Sivas province were discussed. Studies on the Sivas dialect have been tried to be evaluated in four sections: Books, Theses, Articles and Papers. While covering the subject, various evaluations were made about some of the book studies, master's theses, proceedings and articles, and introductory information was included. Some of the undergraduate theses and articles are given only with their bylines. The aim of the study is to bring together the publications on the dialects of Sivas province.

* Doç. Dr., Amasya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, omer.guven@amasya.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9376-3538>.

Keywords: Dialect, dialects of Sivas province, bibliography, dialect studies, dialectology.

GİRİŞ

Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili yaklaşık 150 yıldır pek çok çalışma yapılmıştır. İlk çalışmalar daha çok yabancı araştırmacılar tarafından yapılırken daha sonraki çalışmalar yerli araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Özellikle 1940'lı yıllardan itibaren yerli araştırmacıların çalışmaları hız kazanmıştır. Yapılan bu çalışmalarla Türkiye Türkçesi ağızlarının sesbilimsel, biçimbilimsel, sözcükbilimsel, sözdizimsel özellikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Ağız çalışmalarının giderek artmasıyla birlikte bibliyografya çalışmalarına duyulan ihtiyaç da giderek artmaya başlamıştır. Türkiye Türkçesi ağızlarına dair yapılmış ilk bibliyografik çalışma Saadettin Buluç'un *Anadolu Ağızları Bibliyografyası* (1942) adlı makalesidir. Bu yayından sonra aynı kapsamda değerlendirilebilecek ikinci çalışma, Kayahan Erimer'in *Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi* (1970) adlı yayınıdır. Makale olarak yayınlanan bu çalışmalardan sonra Tuncer Gülensoy *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası* (1981) adlı bibliyografik kitabını yayınlamıştır. Bu ilk denemelerden sonra Türkiye Türkçesi ağızları hakkında yapılmış en önemli bibliyografik çalışma, Tuncer Gülensoy ile Ercan Alkaya'nın yayımladıkları *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası* (2003) adlı eserdir. Diğer çalışmalara göre oldukça kapsamlı olan bu yayın, alandaki önemli bir boşluğu doldurmuştur. 2003 yılından yayınlanmış olan bu kitabın ikinci baskısı ise 2011 yılında gerçekleştirilmiştir. Bu tarihten sonra Türkiye Türkçesi ağızları ile ilgili pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan bu çalışmalar hakkında son yıllarda bibliyografya kategorisinde değerlendirilecek çeşitli yayınlar yapılmıştır. Metin Güler (2012), Serdar Bulut (2013), Yusuf Özsoy (2019), Enes Asıl, (2021), Seher Erenbaş Pehlivan (2023a; 2023b) yayınladıkları makaleler ile Türkiye Türkçesi ağızları hakkında yapılmış çalışmalar hakkında bibliyografik bilgi vermişlerdir. Bu genel bibliyografik çalışmaların yanında çeşitli il ağızları üzerinde yapılmış çalışmaları değerlendiren ve bilgi veren yayınlar da yapılmıştır. Bu yayınlarda kimi zaman açıklamalı kimi zaman açıklama olmadan ille ilgili yapılmış çalışmalar değerlendirilmiştir. Nevzat Özkan Kayseri ili ağızları (1996), Yavuz Kartallıoğlu Bolu ili ağızları (2008), Metin Demirci ve Mansur Güzel Kahramanmaraş ili ağızları (2016), Ercan Alkaya Gaziantep ili ağızları (2018), Kazım Çıracı Konya ili ağızları (2019), Celâl Görgeç Antalya ili ağızları (2023) hakkında yapılmış çalışmaları değerlendiren bibliyografik yayınlar gerçekleştirmişlerdir. Biz de, bu amaçla, Sivas ili ağızları ile ilgili yapılmış çalışmaların bir arada görülebilmesi amacıyla bu çalışmayı hazırladık.

Sivas ve Sivas ili Ağızları

"Sivas'ta 1200 dolayında yerleşim birimi bulunmaktadır. Bu açıdan yurdumuzun en büyük ilidir. Toprak büyüklüğü bakımından ise ikinci sırada gelen ilimiz, doğuyu batıya ve kuzeyi güneye bağlayan yolların kesiştiği bir noktadır. Bu yüzden, tarih boyunca kervanlara, ordulara ve büyük göçlere ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca, beylikler döneminde iki kez devlet merkezi, Osmanlı döneminde de sancak merkezi olmuştur. Bütün bunları göz önünde bulundurunca, Sivas ili ağızlarının önemi, kendiliğinden ortaya çıkacaktır. Aynı zamanda, bu sahada farklı pek çok ağızın bulunacağı da kolaylıkla tahmin edilecektir" (Yücel, 2004, s. 3299).

Sivas ili ağızları Leylâ Karahan'ın hazırladığı *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması* adlı eserde Batı Grubu ağızları içinde yer alır. Sivas ağızı, Batı Grubu ağızları içinde VI. Grup içine dâhil edilmiştir. Bu grupta; Havza, Lâdik (Samsun), Amasya, Tokat, Sivas (Şarkışla ve Gemerek hariç), Şebinkarahisar, Alucra (Giresun), Mesudiye (Ordu), Malatya merkez, Hekiman, Arapkir ağızları yer alır (Karahan, 2011, s. 167). Ayrıca Sivas'ın Şarkışla ve Gemerek ilçeleri ise VIII. Grup içinde bulunur. (Karahan, 2011, s. 175).

Sivas ili ağızları üzerine genel bir çalışma yapmış olan Necati Demir ve Ülker Şen (2006, s. 64-73) ise bu ağız bölgesini şu gruplara ayırmıştır:

1. Ağız Yöresi: Gölova, Akıncılar, Suşehri, Koyulhisar ve Zara ile Doğanşar'ın kuzeyi
2. Ağız Yöresi: İmranlı ve Zara'nın doğusu
3. Ağız Yöresi: Divriği'nin tamamı ile İmranlı'nın güney kısımları
4. Ağız Yöresi: Gürün ilçesi güneyi
5. Ağız Yöresi: Zara'nın ve Divriği'nin batısı, Hafik, Kangal, Gürün'ün kuzeyi, Ulaş, Sivas merkez ilçe ve köyleri, Altınyayla ve Yıldızeli
6. Ağız Yöresi: Şarkışla ve Gemerek
7. Ağız Yöresi: Yıldızeli ilçesi Yavu beldesi.

Anadolu'nun kadim şehirlerinden olan ve bünyesinde çeşitli etnik unsuru barındıran Sivas, Türkiye Türkçesi ağızları için de çok zengin bir çeşitliliğe sahiptir. Türkiye'de ağız araştırmaları ile ilgili çalışmaların öncüsü olan ve arkasında çok kıymetli eserler bırakmış olan Ahmet Caferoğlu'nun¹ Sivas ile ilgili şu değerlendirmesi oldukça önemlidir: "Etnik bakımdan bu il Anadolu illerinin belki de en çok karışmış olanlarından biridir. Bu yüzden yerli ağızlar arasında göze çarpacak derecede bariz farklar gözükmektedir. Burası eskiden beri Orta Anadolu merkezlerinden biri olduğundan, zamanla muhtelif bölgelerden gelip yerleşen birçok halklar ve uruklar bulunduğu gibi, son zamanlarda da birbirinden farklı bölgelerden getirilen göçmenlerin de yerleşme alanı olmuştur" (Caferoğlu, 1994, s. XV).

Sivas ili ağızları üzerine ilk çalışma Ahmet Caferoğlu tarafından yapılmıştır (1994). Ahmet Caferoğlu'ndan sonra Sivas ili ve ilçelerini konu edinen çeşitli kitaplar, tezler, makaleler ve bildiriler kaleme alınmıştır.

Bu makalede ilk olarak literatür taraması yapılmıştır. Yapılan bu taramada Sivas ili ağızları ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalar tespit edilmiştir. Özellikle alan yazında bulunan, ağızlarla ilgili yapılmış bibliyografik eserler taranmıştır. Daha sonra Sivas ili ağızları hakkında yapılmış eserler detaylı olarak incelenmiş ve bu eserler vasıtasıyla yeni çalışmalara ulaşılmıştır. Bu araştırma ve inceleme çalışmaları sonucunda Sivas ağızı ile ilgili yapılmış çalışmalar belirlenmiştir. Belirlenen bu çalışmalar; Kitaplar, Tezler, Makaleler ve Bildiriler olmak üzere dört bölümde ele alınmıştır. Konu işlenirken kitap çalışmaları, yüksek lisans tezleri, bildiriler ve makalelerin bir kısmı hakkında çeşitli değerlendirmeler yapılmış, tanıtıcı bilgilere yer verilmiştir. Lisans tezleri ile makalelerin bir kısmı ise yalnızca künyeleri ile verilmiştir. Çalışma ile Sivas ili ağızları üzerine

¹ Geniş bilgi için bk. Korkmaz, 1996, s. 262-267.

yapılmış yayınların bir arada görülmesi amaçlanmıştır. Ayrıca çalışma Sivas yöresi ağızları üzerine çalışacaklara da fikir verebilecektir.

A. Kitaplar

1. Caferoğlu, Ahmet (1994). *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamalar*. Ankara: TDK Yayınları.

Sivas ağızları ile ilgili ilk akademik yayın olan eser üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm Sivas Vilayet Ağızları başlığını taşımaktadır. Bu bölümde yöreden derlenen şiir, masal, mâni, türkü, ninni, şarkı gibi türlere ait metinlere yer verilmiştir. Yine bu bölüm içinde Sivas Vilayeti Kangal Kazası Terekeme Ağızları başlıklı ayrı bir bölüme de yer verilmiştir. Eserin ikinci bölümü Tokat Vilayet Ağızları başlığını taşır. Bu bölümde de Sivas ağızında olduğu gibi mâni, şiir, türkü, masal gibi türleri içeren çeşitli metinlere yer verilmiştir. Kitabın son bölümü olan üçüncü bölümü Sözlük bölümüdür. Sözlük bölümünde metinlerde geçen standart kullanımların dışında kalan söz varlığına yer verilmiştir. Alfabetik olarak verilen madde başlarından sonra Siv. (Sivas), Tok. (Tokat), Div. (Divriği), Ter. (Terekeme) gibi kısaltmalarla kelimenin ait olduğu bölge ve kökeni gösterilmiştir. Eserin Sivas ili ağızları açısından tarihi değeri vardır.

2. Demir, Necati ve Şen, Ülker (2006). *Sivas İli ve Yöresi Ağızları, Etnik Yapı - Dil İncelemesi - Metinler - Sözlük*. Ankara: Gazi Kitabevi.²

Sivas ili ve yöresi ağızları ile ilgili yapılmış en kapsamlı çalışmadır. Çalışma Sivas'ın merkez ilçesi de dahil olmak üzere 17 ilçesine bağlı köyler ve beldelerden yapılmış derlemelere dayanır. Eser Giriş, Dil İncelemesi, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden oluşur. Giriş bölümünde Sivas ilinin tarihi geçmişi, etnik yapısı, coğrafi özellikleri ve Sivas yöresi ağızlarının genel özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca bu bölümde çeşitli haritalara da yer verilmiştir. Dil İncelemesi bölümünde tespit edilen malzeme üzerinde fonetik ve morfolojik inceleme yapılmıştır. Oldukça detaylı bir dil incelmeye yapılan bu bölümde örnekler genel olarak metinlerden seçilmiştir. Metinlerde örneği bulunmayan kullanımlar, soruşturma yöntemiyle, metin dışı derleme (MDD) kaydıyla verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünü Metinler bölümü oluşturur. Metinler bölümünde Sivas iline bağlı köylerden derlenmiş 161 metne yer verilmiştir. Metinlerin hangi ilçeden ve köyden derlendiği hakkında metnin başlangıcında bilgi verilmiştir. Metinlerin muhtevası incelendiğinde pek çok konuya yer verildiği görülür. Metinler içerisinde aynı zamanda halk edebiyatı mahsullerine de yer verilmiştir. Eserin son bölümü ise Sözlük bölümüdür. Bu bölümde derleme metinlerinde yer alan standart dışı kullanımlar ile yöre ağızından soruşturma yöntemiyle tespit edilmiş söz varlığına yer verilmiştir. Bunun yanında Derleme Sözlüğünden alınan söz varlığı da (DS) kısaltmasıyla gösterilmiştir. Ayrıca yazarlar, Sivas ili ağızlarında kullanılıp Derleme Sözlüğünde bulunmayan yaklaşık 500 kelime tespit etmişlerdir. Bu bakımdan eserin sözlük bölümü de oldukça kapsamlıdır. Eserin sonunda Sivas ağızları ile ilgili tespit edilen önemli özellikler Sonuç bölümünde maddeler hâlinde sıralanmıştır. Bu bölümden öğrenildiğine göre Sivas ili ağızları kendi içinde yedi ağız bölgesine ayrılmaktadır. Sivas ili ağızları hakkında kapsamlı bir eser olan çalışmanın yöre ağızının özelliklerini önemli ölçüde kayıt altına aldığı söylenebilir.

² Bu yayının tanıtımı için bk. Akca, 2007, s. 204-205.

3. Güven, Ömer (2022). *Sivas İli Zara İlçesi Ağzı*. İstanbul: Kriter Yayınevi.

Çalışma, yazarın yüksek lisans tezinin yeniden düzenlenmesi ile oluşturulmuştur. Giriş, İnceleme, Metinler, Sözlük ve Sonuç olmak üzere beş bölümden meydana gelir. Çalışma Zara ilçesine bağlı köylerden derlenen metinler üzerine kuruludur. Giriş bölümünde, Zara'nın coğrafyası ve kültürel özellikleriyle tarihine dair bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde Zara ağzından derlenen metinlere ve soruşturma yoluyla elde edilen verilere dayalı olarak ses bilgisi ve şekil bilgisi incelemesi yapılmıştır. Çalışmanın metinler bölümünde Zara'ya bağlı köylerden yapılan derlemeler, transkribe edilmiştir. Sözlük bölümünde standart Türkçede yer almayan ve birtakım ses olayları sonucu oluşan kelimelere yer verilmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde de Zara ağzı ile ilgili öne çıkan başlıca ses ve şekil özellikleri verilmiştir.

4. Kesten, Fikret (2013). *Sivas Sözlüğü*. Sivas: Buruciye Yayınları.

Eser, Sivas'ın eski kültür müdürlerinden olan Fikret Kesten tarafından hazırlanmıştır. Sivashlı olan araştırmacı, uzun yıllar Sivas ile ilgili çeşitli araştırma ve incelemeler yapmıştır. Bu çalışması da yapmış olduğu araştırma ve incelemelere dayanmaktadır. Çalışma üç bölümden oluşur. Birinci bölüm Lehçe, Şive, Ağız başlığını taşımaktadır. Bu bölümde Sivas ağzı ile ilgili yapılmış diğer çalışmalardan hareketle yöre ağzının bazı dil özellikleri ele alınmıştır. İkinci bölüm Sivas ve Yöresinde Günlük Konuşma Dilinde Kullanılan Benzetmeler, Yakıştırmalar, Deyimler başlığını taşımaktadır. Buradaki madde başlarının bir kısmı yazılı kaynaklardan alınmış, bir kısmı ise halk ağzından derlenmiştir. Üçüncü bölüm Sivas'ta Kullanılan Yöresel Kelimeler başlığını taşımaktadır. Bu bölümde de Sivas'ta kullanılan çeşitli kelimelere yer verilmiştir.

Akademik dikkatten uzak hazırlanmış olan çalışmada bazı eksiklikler ve hatalar bulunmaktadır. Bunların başında standart Türkçede yer alan verilerin de sözlükte madde başı yapılmış olmasıdır. *Abuk sabuk, ağıl, akçe, anız, azap, bel, benlik, belletmek, cinci, çağla, derle-, heves, ısrırgan, katmer, kıvrın-, mintan, nalın, randıman, saban, yaba, yorgun argın, zilgıt, zibidi* gibi ağız sözlüklerinde yer almaması gereken standart veriler sözlükte madde başı yapılmıştır. Bir diğer eksiklik de birinci bölümdeki incelemelerin kimi zaman çok yüzeysel olması kimi zaman da standart gramer kaidelerinin dışındaki kullanımlara yer verilmiş olmasıdır. Tüm bu hata ve eksikliklere rağmen eser, barındırdığı söz varlığı açısından Sivas ağzına önemli katkılar sağlamıştır.

5. Taşkiran, Halil İbrahim (2021). *Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözlüğü*. Sivas: Kitapyurdu Doğrudan Yayıncılık (KDY).

Eser, Sivas iline bağlı Akıncılar ilçesinin karşılaştırmalı ve tanıklı sözlüğüdür. Çalışma yazarın daha önce hazırlanmış olduğu yüksek lisans tezinin yayına hazırlanmış şeklidir. Dört bölümden meydana gelen çalışmada; Giriş, İnceleme, Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözcükleri ve Sonuç bölümleri yer almaktadır. Giriş bölümünde Sivas ağızları ve bu ağız içindeki Akıncılar ağzı hakkında genel bilgilere yer verilmiş, Sivas ağzı üzerinde yapılmış bilimsel çalışmalardan bahsedilmiştir. İkinci bölümde Akıncılar ağzının fonetik özelliklerine ve bu ağız bölgesinde görülen yapım eklerine yer verilmiştir. Çalışmanın üçüncü bölümünde ise Akıncılar ağzından tespit edilen söz varlığı ses, biçim, anlam ve köken bakımından incelenmiştir. Açıklanan madde başlarından sonra örnek cümlelere yer verilerek sözlük, tanıklı sözlük niteliği kazanmıştır.

Yine bu bölümde ele alınan söz varlığı başta Derleme Sözlüğü olmak üzere çeşitli sözlüklerle karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu yönüyle çalışma klasik sözlük çalışmalarından ayrılmış, karşılaştırmalı ve tanıklı yönüyle ayırt edici olmuştur. Yine ele alınan söz varlığı Türkçenin tarihi dönemleri ile karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Bu karşılaştırma ile çalışmada, aynı zamanda, art zamanlı yöntem de kullanılmıştır. Bu incelemelerin ardından elde edilen tüm bulgular, Sonuç bölümünde değerlendirilmiştir. Akıncılar ağzı ile ilgili yapılmış olan bu çalışma, içerdiği derinlikli incelemelerle alana önemli katkılar sağlayan bir eser olmuştur.

6. Toparlı, Recep (2019). *Sivas Sözlüğü*. Sivas: Sivas Vilayet Kitaplığı.³

Çalışma *Derleme Sözlüğü*'nde Sivas ve ilçeleri kaydıyla yer alan kelimelerin gözden geçirilmesi sonucu meydana getirilmiş söz varlığından oluşmaktadır. Eser Sivas Kongresi ve Millî Mücadele'nin 100. yılı anısına hazırlanmıştır. Çalışma, Takdim ve Ön Söz bölümleri ile başlar. Bu bölümlerde genel olarak sözlüğün hazırlanış biçimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Daha Sonra Sözlük başlığı ile eserin asıl bölümüne geçilir. Bu bölümde Derleme Sözlüğünde Sivas ve ilçelerinden derlenmiş söz varlığı alfabetik olarak verilmiştir. Çalışma ile Derleme Sözlüğünde yer alan Sivas ve ilçelerinden derlenmiş söz varlığı toplu olarak bir arada gösterilmiştir.

7. Yılmaz, Kadir (2021). *Yıldızeli'nin Söz Varlığı*. İstanbul: Akademik Kitaplar.

Eser, yazarın yüksek lisans tezinin yayına hazırlanmasıyla oluşturulmuştur. Çalışmanın girişinde Yıldızeli ilçesi hakkında çeşitli bilgilere yer verilmiş, ilçenin tarihi ve coğrafi özellikleri kısaca tanıtılmıştır. Ardından sözlüklerin tarihçesi ve ağız sözlükleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra çeşitli başlıklar altında eserin hazırlanışına dair bilgilere yer verilmiş ve tespit edilen söz varlığının Derleme Sözlüğü ile mukayesesi yapılmıştır. Ağız sözlükleri, ağız çalışmaları ve Yıldızeli kaynakçası hakkında da yine eserin girişinde çeşitli bilgilere yer verilmiştir. Bu bilgilerden sonra Sözlük başlığı altında eserin asıl bölümü yer alır. Bu bölümde Yıldızeli ilçesinden derlenmiş söz varlığı yazıya aktarılmıştır. Sözlükte bazı kelimeler yalnızca madde başı ve açıklaması ile verilirken, bazı kelimelerin açıklamasından sonra örnek cümlelere de yer verilmiştir. Çalışma ile genel olarak Yıldızeli ilçesinin söz varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır.

B. TEZLER

B.1. YÜKSEK LİSANS TEZLERİ

1. Aslantaş, Baki (2019). *Sivas İli Yerleşim Adları Üzerine Bir Dil İncelemesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Tez çalışması Sivas ili ve ilçeleri ile köy, belde ve bucak adlarının ele alınmasından oluşmuştur. Çalışmanın giriş kısmında Sivas ve ilçeleri hakkında çeşitli bilgiler verilmiş, il ve ilçe tarihleri hakkında detaylı açıklamalar yapılmıştır. Sözlük başlığı altında, Sivas İl Özel İdaresi'nden alınan veriler doğrultusunda, 1240 köy, 17 ilçe, 7 belde ve 240 mahalle adlarının anlamları ve oluşumları hakkında alfabetik olarak bilgi verilmiştir. Bu bölümün ardından tespit edilen yer adları üzerinde gramatikal ve etimolojik inceleme yapılmıştır. Bu bölümde çeşitli alt başlıklar altında konu detaylı olarak ele alınmıştır. Son bölümde ise yer adlarının sınıflandırılması yapılmıştır. Yine bu bölüm de kendi içinde pek çok alt bölüme ayrılmıştır. Çalışmanın sonunda elde edilen veriler Sonuç kısmında değerlendirilmiştir.

³ Bu yayının tanıtımı için bk. Güven, 2022, s. 305-310.

2. Darıcı, Tülay Ayık (2013). *Şarkışla Ağzı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Bu tez çalışmasında Şarkışla ağzının söz varlığı ele alınmıştır. Çalışmada giriş mahiyetinde bazı bilgiler verilmiş, ardından yöre ağzından derlenen söz varlığı alfabetik olarak sıralanmıştır. Girişte, Şarkışla Hakkında başlığını taşıyan bölümde, Şarkışla ilçesi ile ilgili çeşitli tanıtıcı veriler sunulmuştur. Bu bölümde Şarkışla adının kaynağı, ilçenin tarihi geçmişi, coğrafi konumu, ekonomik yapısı, sosyal hayatı, ilçede yetişen başlıca ozanlar gibi ilçe ile ilgili pek çok bilgiye yer verilmiştir. Daha sonra Çalışma ve Sözlük Hakkında başlıklı bölümde ise sözlüğün hazırlanış biçimi, kaynak kişiler ve kaynak kişilere sorulan sorulara yer verilmiştir. Bu bölümlerin ardından çalışmada göz önünde bulundurulmuş hususlar ile çalışmadan elde edilen sonuçlar hakkında da çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Daha sonra çalışmanın asıl bölümü olan Sözlük bölümüne geçilmiştir. Sözlükte elde edilen söz varlığı alfabetik olarak sıralanmıştır. Açıklanan madde başlarından sonra örnek cümlelere yer verildiği için sözlük, tanıklı sözlük özelliği taşımaktadır. Sözlükte madde başlarından sonra *is.*, *sf.*, *f.*, *zf.*, *e.*, *ünl.* gibi kısaltmalarla kelimelerin türleri de belirtilmiştir. Sözlükte sınırlı sayıda transkripsiyon işaretine (a, ñ) yer verilmiştir. Yöre ağzının söz varlığını tespit etme noktasında genel olarak başarılı olan çalışmada, sonuç kısmının bulunmaması ve söz varlığı hakkında yazar tarafından herhangi bir değerlendirmeye yer verilmemiş olması önemli bir eksikliklerdir.

3. Doğan, Şaban (2001). *Sivas Merkez İlçe ve Köyleri Ağzı (Giriş- İnceleme- Metinler)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

Çalışma Sivas merkez ilçesi ve köylerinden derlenen malzemeye dayanmaktadır. Giriş, İnceleme, Metinler ve Dizinler bölümlerinden oluşan tez çalışmasında ayrıca haritalara da yer verilmiştir. Haritalar kısmında Sivas ve İlçeleri Haritası ile Derleme Yapılan Köylerin haritası olmak üzere iki harita yer alır. Giriş bölümünde yörenin tarihi, iklimi, idari yapısı, coğrafi konumu, etnik yapısı hakkında çeşitli bilgilere yer verilmiştir. Giriş bölümünün içinde ayrıca Dizinde Takip Edilen Yöntem ve İstatistik Bilgileri başlıklarını taşıyan iki bölüm daha yer alır. İnceleme bölümü; Ses Bilgisi ve Yapı Bilgisi olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır. Bu bölümlerde derlenen metinlerden hareketle yöre ağzının fonetik ve morfolojik hususiyetleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Metinler bölümünde yirmi beş adet kaset kullanılmış ve bunlar transkribe edilmiştir. Transkripsiyon yapılırken TDK'nin ön gördüğü çeviri yazı sistemi kullanılmıştır. Dizinler bölümünde metinlerde geçen bütün kelimelerin gramatikal dizini yapılmıştır. Genel dizinin ardından ek dizini, sıklık dizini ve sondan dizini de yapılarak çalışmada dört farklı dizin gerçekleştirilmiştir. Ağız çalışmalarında dizin yapımı sık görülen bir yöntem değildir.⁴ Bu tez çalışmasında ise hem genel dizin yapılması hem de eklerin dizininin oluşturulması çalışmayı diğer ağız tezlerinden ayıran önemli bir özellik olmuştur.

4. Güven, Ömer (2014). *Sivas İli Zara İlçesi Ağzı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.

Bu tez çalışması yayınlanmıştır. bk. *Kitaplar*

⁴ Bununla birlikte bazı araştırmalar tarafından ağız çalışmalarında dizin yapılmasının önemi ortaya konulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bk. Uysal, 2012, s. 55-62; Akca, 2012, s. 121-142.

5. İçer, Elif (2010). *Sivas İli Yıldızeli İlçesi Ağzı (İnceleme-Metinler-Sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Edirne: Trakya Üniversitesi.

Tez çalışmasında Yıldızeli ilçesi ele alınmıştır. Çalışma; Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük şeklinde dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Yıldızeli ilçesinin coğrafi özellikleri, tarihi geçmişi ve etnik yapısı ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. İnceleme bölümünde Yıldızeli ve köylerinden derlenen metinlerin dil incelemesi yapılmıştır. Bu bölüm, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Metinler bölümünde yöre ağzından derlenmiş kayıtlar transkribe edilmiştir. Çalışmanın sonuna da ilgili metinlerden hareketle hazırlanan bir sözlük konulmuştur.

6. Ökruca, Leyla (2011). *Sivas İli Kangal İlçe Merkezi Sözlüğü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Çalışma, Kangal ağzının söz varlığının tespit edilip kayıt altına alınmasına dayalıdır. Giriş bölümünde ilk önce Kangal ilçesi hakkında kısaca bilgi verilmiş, ilçenin tarihi ele alınmıştır. Bu bölümde daha sonra derlenen söz varlığı üç başlık altında tasnif edilmiştir. Çalışmanın esasını ise Sözlük bölümü oluşturur. Bu bölümde Kangal ağzından derlenen söz varlığı alfabetik olarak sıralanmıştır. Tespit edilen söz varlığı Derleme Sözlüğü ile karşılaştırılmıştır. Çalışmada toplam 2340 madde başı kelimeye yer verilmiştir. Kimi madde başlarının açıklanmasından sonra örnek cümlelere de yer verilerek sözlük tanıklı nitelik kazanmıştır.

7. Öztürk, Zehra (2014). *Sivas İli Gürün İlçesi Merkez Köyleri Ağzı Sözlüğü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Çalışma, Gürün ilçesinin söz varlığı hakkındadır. Giriş, Sözlük ve Dizinler şeklinde üç bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Gürün ilçesi hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Yine Giriş bölümünde ağız kavramı ve ağız çalışmaları ile hazırlanan tez hakkında bazı bilgiler aktarılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünü Sözlük bölümü oluşturur. Bu bölümde Derleme Sözlüğünde Gürün kaydıyla bulunan 4459 madde başı ile yazarın derlediği 2493 madde başına yer verilmiştir. Bu bölümde Derleme Sözlüğü ile mukayese yapılmıştır. Yine bazı madde başlarının açıklanmasından sonra örnek cümlelere yer verilmiştir. Ayrıca madde başlarından sonra sözcük türleri kısaltmalarla (*bağ., e., f., is., sf., ünl., zm., zf.*) gösterilmiştir. Dizinler bölümünde ise tespit edilen söz varlığı çeşitli gruplara ayrılarak incelenmiştir.

8. Paçacıoğlu, Burhan (1987). *Sivas İlbeyli Ağzı (İnceleme- Metin- Sözlük)*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Tez çalışması 42 İlbeyli köyünden derlenmiş dil malzemesine dayanmaktadır. Çalışma Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört ana bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde İlbeyli hakkında çeşitli bilgiler verilmiş, İlbeyli köylerinin coğrafi özellikleri ve tarihi geçmişi ortaya konulmuştur. İnceleme bölümü, Ses Bilgisi ve Şekil Bilgisi olarak iki grupta ele alınmıştır. Derlenen metinlerden alınan örneklere dayanılarak yöre ağzının ses ve şekil özellikleri tespit edilmiştir. Bu bölümde yer yer Türkçenin tarihi fonetiği ile karşılaştırmalar da yapılmıştır. Metinler bölümü İlbeyli köylerinden derlenen kayıtların yazıya aktarılmasıyla oluşturulmuştur. Bu metinlerde yer alan standart dışı kullanımlardan ise Sözlük bölümü oluşturulmuştur.

9. Tanyıldız, Eyyup (2014). *Hafik İlçe Merkezinin Kelime Hazinesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Çalışma ile Hafik ilçesinin söz varlığı tespit edilmiştir. Tez çalışmasının Giriş mahiyetinde yer alan bölümlerinde Hafik ilçesinin tarihi, coğrafi, kültürel ve sosyo-ekonomik yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra çalışma ve sözlük hakkında açıklayıcı bilgilere, kaynak kişilere ve söz varlığını belirlemek için sorulan sorulara yer verilmiştir. Ardından tespit edilen söz varlığı ile Derleme Sözlüğü arasında çeşitli mukayeseler yapılmıştır. Bu bölümde son olarak ağız sözlükçülüğü, ağız çalışmaları ve Hafik bibliyografyasına yer verilmiştir. Çalışmasının esas bölümünü ise Hafik'in Söz Varlığı başlığı altında yöre ağzından derlenen dil malzemesi oluşturur. Bu bölümde tespit edilen söz varlığı alfabetik olarak sıralanmıştır. Açıklanan madde başlarından sonra örnek cümlelere de yer verilerek tanıklı sözlük oluşturulmuştur. Sözlükte madde başlarından sonra *a., sf., f., zf., e., ünl.* gibi kısaltmalarla kelimelerin türleri de belirtilmiştir.

10. Taş, Pınar (2006). *Şarkışla ve Yöresi Ağzıları*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Tez çalışması Şarkışla yöresinin ağız özelliklerinin belirlenmesine dayanmaktadır. Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Şarkışla ilçesinin tarihi geçmişi, etnik yapısı, fiziki özellikleri üzerinde durulmuş, bölgenin ozanları hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Bu ozanlar içerisinde en fazla bilgi verilen isim Aşık Veysel olmuştur. İnceleme bölümünde derlenen metinlerden yola çıkılarak bölgenin fonetik ve morfolojik özellikleri tespit edilmiştir. Metinler bölümünde Şarkışla ilçesine bağlı köylerden derlenmiş metinlere yer verilmiştir. Sözlük kısmı derlenen metinlerde geçen yöreye özgü söz varlığı ile standart Türkçeden farklı kullanılan söz varlığının bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Çalışmanın sonunda bölge haritasının verilmesi de ayrıca yararlı olmuştur.

11. Taşkiran, Halil İbrahim (2021). *Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözlüğü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.

Bu tez çalışması yayımlanmıştır. bk. *Kitaplar*

12. Tokatlı, Suzan Suzi (1991). *Gemerek ve Yöresi Ağzı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi.

Tez çalışması ile Gemerek ilçesinin ağız özellikleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Giriş, İnceleme, Metinler ve Sözlük olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Gemerek ilçesi ile ilgili çeşitli bilgilere yer verilmiştir. İnceleme bölümünde Gemerek ilçesinden derlenmiş metinler üzerinde dil incelemesi yapılmıştır. Metinler bölümünde Gemerek ilçesinden derlenmiş metinlere yer verilmiştir. Son bölüm olan Sözlük bölümünde ise standart Türkçeden farklı kullanılan söz varlığına yer verilmiştir.

13. Yelok, Veli Savaş (1999). *Divriği Merkez İlçe (Sivas) Ağzı*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

Çalışma Divriği ilçesinin ağız özelliklerinin tespitine yöneliktir. Tez; Giriş, Ses Bilgisi, Şekil Bilgisi, Metinler ve Sözlük olmak üzere beş bölümden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde Divriği ilçesinin coğrafi özellikleri, iklimi, sosyo-kültürel durumu, etnik yapısı ile tarihi hakkında çeşitli bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde derlenen metinlerden hareketle yörenin ses

özellikleri, Ünlüler ve Ünsüzler başlıkları altında değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde ise yine derlenen metinlerden yola çıkılarak bölgenin şekil bilgisi unsurları ortaya konulmuştur. Dördüncü bölüm olan Metinler bölümümde Divriği ilçesine bağlı köylerden derlenmiş metinler yer alır. Beşinci bölüm ise derlenen metinlerde geçen yöreye özgü söz varlığı ile standart Türkçeden farklı kullanılan söz varlığının alfabetik olarak verildiği Sözlük bölümüdür.

14. Yılmaz, Kadir (2011). *Yıldızeli'nin Söz Varlığı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.⁵

Bu tez çalışması yayınlanmıştır. bk. *Kitaplar*

B.2. LİSANS TEZLERİ

1. Akkaya, Fuat (1972). *Sivas- Gemerek Türkmen Ağzı*. Erzurum: Atatürk Ü. Mez. Tezi.
2. Akyol, Abdulkadir (1973). *Suşehri Ağzı/Sivas/*. Ankara: A. Ü. DTCF Türk Dili Mez. Tezi.
3. Ateş, Zeynep (1993). *Sivas Gürün Ağzı*. Sivas: C. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
4. Baydan, Deniz (1997). *Sivas Gemerek Ağzı*. Sivas: C. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
5. Beyzadoğlu, Yusuf Ziya (1953). *Divriği Ağzının Fonetik ve Morfolojik Tetkiki/Sivas/*. İstanbul: İ. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
6. Bozkurt, M. Fuat (1969). *Kangal Folkloru ve Ağzı/Sivas/*. Ankara: A. Ü. DTCF Türk Dili Mez. Tezi.
7. Çolak, Kuddusi (1995). *Sivas İli Gürün İlçesi Ağzında Sentaks*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
8. Ersoy, Necan Asım (1995). *Sivas Yıldızeli Ağzı*. Sivas: C. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
9. Göçmenoğlu, Abdulkadir (1953). *Şarkışla Ağzı/Sivas/*. A. Ü. DTCF Türk Dili Mez. Tezi.
10. Gören, Hasan (1976). *Gürün Ağzı/Sivas/*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
11. Karpuz, Hacı Ömer (1981). *Sivas İli Gürün İlçesi Ağzı*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
12. Kaya, Doğan (1974). *Acıyurt Köyü Ağzının Fonetik ve Morfolojik Hususiyetleri/Sivas/*. İstanbul: İ. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
13. Küçük, Hatice (1971). *Sivas Ağzı*. Ankara: A. Ü. DTCF Türk Dili Mez. Tezi.
14. Muğulkoç, Gülden (1979). *Sivas Ağzı*. İstanbul: İ. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
15. ÖĞREN, Hasan (1976). *Gürün Ağzı /Sivas/*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
16. Özen Nami (1974). *Sivas-Akıncılar Nahiyesi Ağzı İncelemesi*. İstanbul: İ.Ü. Mez. Tezi.
17. Paçacıoğlu, Burhan (1971). *Sivas Ağzı*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
18. Toparlı, Recep (1976). *Sivas Merkez İlçesi Külük Köyü Ağzı*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
19. Yalçın, Oktay (1971). *Gemerek-Sivas Ağzı*. Erzurum: Atatürk Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
20. Yavuz, Gülhan (1955). *Sivas Ağzının Fonetik ve Morfolojik Tedkiki*. İstanbul: İ. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
21. Yıldırım, Adnan (1992). *Sivas Akçahan Ağzı*. Sivas: C. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.
22. Yılmaz, Hikmet (1980). *Sivas İli Şarkışla ve Yöresi Ağzıları*. Ankara: A. Ü. DTCF Türk Dili Mez. Tezi.

⁵ Bu yayının tanıtımı için bk. Güven, 2021, s. 134-138.

23. Yılmaz, Sırrı (1974). *Sivas Kangal Kalkım Ağzı Üzerine Bir Dil Araştırması*. İstanbul: İ. Ü. Türk Dili Mez. Tezi.

C. MAKALELER

1. Arslan, Büşra (2013). "Çatpınar (Doğanşar/Sivas) Ağzından Derleme Sözlüğü'ne Katkılar". *Dil ve Edebiyat Araştırmaları*. S. 8, s. 97-102

Makale Derleme Sözlüğüne katkılar mahiyetindedir. Çalışmada Sivas'ın Doğanşar ilçesine bağlı Çatpınar köyünden derlenen dil malzemesi kullanılmıştır. Tespit edilen söz varlığı Derleme Sözlüğünde yer almayan kelimelerden oluşmaktadır. Çalışmada belirlenen söz varlığı yalnızca alfabetik olarak sınıflandırılmıştır. Söz varlığı üzerinde herhangi bir tasnif çalışmasının bulunmaması önemli bir eksikliklerdir.

2. Ayazlı, Özlem ve Taşkıran, Halil İbrahim (2021). "Sivas İli Akıncılar İlçesi Ağzı Ses Bilgisi Özellikleri". *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*. C. XLV, s. 1-26.

Çalışma, Sivas Akıncılar Ağzı Karşılaştırmalı ve Tanıklı Sözlüğü adlı yüksek lisans tezinden üretilmiş bir yayındır. Akıncılar ağzının fonetik özelliklerinin ele alındığı makale, üç bölümden oluşur. İlk bölümde Sivas ağzı hakkında genel bilgiler verilmiş, bu ağız bölgesinin diğer ağızlar içerisindeki yeri ortaya konulmuştur. Yine bu bölümde çalışmada kullanılan çeviri yazı işaretleri ile çalışmanın yöntemi hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Ünlüler ve Ünsüzler başlıkları altında yöre ağzındaki başlıca ses olayları ele alınmıştır. Son bölümde ise tespit edilen veriler değerlendirilmeye tâbi tutulmuştur.

3. Cılga, Hüseyin (2022). "Kangal'da Yer Adları Üzerine Bir İnceleme". *Kangal Araştırmaları*. Ankara: Kangal Belediyesi Yayınları, s. 165-174.

Çalışmada 172 yerleşim yerine ait adlar üzerine bir inceleme yapılmıştır. Tespit edilen bu malzeme şu başlıklar altında değerlendirilmiştir: Bitki Adı Kökenli Adlar, Boy Adı Kökenli Adlar, Düzlük Adı Kökenli Adlar, Eşya Adı Kökenli Adlar, Hayvan Adı Kökenli Adlar, Kişi Adı Kökenli Adlar, Mevki Adı Kökenli Adlar, Yerleşim Yeri Adı Kökenli Adlar, Su Adı Kökenli Adlar, Tanımlayıcı Karakterli Adlar, Yapı Adı Kökenli Adlar, Yükselti Adı Kökenli Adlar, Diğer Yerleşim Yeri Adları. Çalışma ile Kangal ilçesi yer adları önemli ölçüde kayıt altına alınmıştır.

4. Delice, Hacı İbrahim (2022). "Derleme Sözlüğü'ne Sadece Kangal'dan Giren Kelimeler Üzerine". *Kangal Araştırmaları*. Ankara: Kangal Belediyesi Yayınları, s. 472-476.

Bu çalışmada Derleme Sözlüğünde yalnızca Kangal ilçesinden derlenen söz varlığı ele alınmıştır. Bu ilçeden derlenmiş söz varlığı sınıflandırılarak incelenmiştir. Çalışma ile Derleme Sözlüğünde yer alan Kangal ilçesine ait söz varlığı toplu olarak ortaya konulmuştur.

5. Demir, Tuğçe Burcu (2019). "Sivas İli Bitki Kökenli Köy Adları". *Uluslararası Beşerî Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(11), s. 411-424.

Makalede Sivas'ta bulunan yer adlarındaki bitki kökenli köy adları incelenmiştir. Belirlenen adlar çeşitli başlıklar altında tasnif edilmiştir. Her alt başlıkla ilgili örnekler verilmiştir. Konu ele alınırken çeşitli tablolardan da yararlanılmıştır. Çalışmanın sonuna Sivas İli Haritası ile Bitkiye Bağlı Sivas Köy Adları Listesi de eklenmiştir.

6. Doğan, Talip (2012). "Sivas/Yıldızeli Yöresi Ağızlarında Olumsuz Yeterliliğe Olgörüb Unsurunun Katkısı". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 17/1, s. 122-134.

Makalede ilk olarak yeterlilik kategorisi ele alınmıştır. Burada yeterlilik kavramının açıklamasına ve kullanımına dair bilgi verilmiştir. Daha sonra Türk dilinde yeterlilik kavramının görünümüne, kullanımına dair çeşitli açıklamalar yapılmıştır. Türk dilinin tarihi lehçelerinden olan Orhun Türkçesinde, Eski Uygur Türkçesinde, Karahanlı Türkçesinde, Harezmi Türkçesinde, Çağatay Türkçesinde ve Eski Oğuz Türkçesinde yeterlilik kullanımları çeşitli eserlerden alınan örneklerle anlatılmıştır. Daha sonra günümüzdeki Oğuz grubu yazı dillerindeki kullanımlarından bahsedilmiştir. Ardından çalışmanın asıl konusu olan Sivas/Yıldızeli yöresi ağızlarında olgörüb + esas fiil + -(y)AmA- yapısı hakkında bilgi verilmiştir. Konu yöreden derlenen örnek cümlelerle detaylandırılmıştır. Ayrıca bu yapının tarihi metinlerdeki kullanımlarına da değinilmiştir. Çalışmada Olgörüb + esas fiil + -(y)AmA- yapısının Sivas/Yıldızeli yöresi ağızlarında sadece olumsuz yeterlilikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

7. Doğan, Talip (2020). "Yıldızeli Yöresi Ağızında Çokluk 1. Şahıs İstek Eki -(y)āñ, -(y)āñ". *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 9/3, s. 83-95.

Bu çalışmada Yıldızeli yöresi ağızlarında kullanılan çokluk 1. Şahıs istek eki -(y)āk, -(y)ax ve -(y)āñ, -(y)āñ varyantları üzerinde durulmuştur. Ekin ilgili ağız bölgesindeki kullanımına geçmeden önce tarihi dönemlerdeki kullanımları hakkında bilgi verilmiştir. İstek ekinin Eski Oğuz, Harezmi ve Kıpçak Türkçesi metinlerinde gelecek zaman işlevi ile yer yer istek işlevinde kullanıldığı, dönem metinlerinden alınan örneklerle ortaya konulmuştur. Daha sonra Yıldızeli yöresi ağızında çokluk 1. şahıs istek ekinin kullanımına geçilmiştir. Burada bölge ağızında dikkat çekici bazı işlevlere sahip olan ek ile ilgili alınan örnekler üzerinde çeşitli değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca ekle ilgili diğer Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kullanımına dair çeşitli bilgiler verilerek mukayese yapılmıştır. Çalışmanın sonucunda ekin varyantları arasında iki farklı kullanımının olduğu ifade edilmiştir.

8. Güven, Ömer (2021). "Sivas Ağızındaki Farsça Alıntı Kelimelerde Görülen Ses Olayları". *Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 6/2, s. 30-45.

Sivas ili ağızlarında kullanılan Farsça alıntı kelimelerdeki ses olaylarının ele alındığı bu yazıda; Sivas ili ağızları ile ilgili yapılmış bilimsel çalışmalar taranarak bu eserlerdeki Farsça alıntı kelimeler tespit edilip toplanan dil verileri "Ünlüler İle İlgili Ses Olayları" ve "Ünsüzlerle İle İlgili Ses Olayları" başlıkları altında değerlendirilmiştir. Daha sonra bu başlıklar altında alt başlıklarla tespit edilen söz varlığı sınıflandırılmıştır. Çalışmadaki incelenen her kelimenin kaynağı gösterilmiş, hangi kaynaktan alındıysa o kaynak ve sayfa numarası yanında verilmiştir. Sonuç bölümünde belirlenen dil özellikleri maddeler hâlinde sıralanmıştır.

9. Güven, Ömer (2019). "Sivas İli Ağızlarında Bitki Adları". *Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu Hatıra Kitabı*. Şenyıldız Matbaacılık. (Editör: F. Turan, Ö. Tabaklar), s. 341-362.

Çalışmada Sivas ili ağızlarında kullanılan ancak standart Türkçede yer almayan bitki adları ele alınmıştır. Tespit edilen bitki adları üzerinde çeşitli sınıflandırma çalışmaları yapılmıştır. Tasnif çalışmasında ilk olarak Adlandırmaların Dayandığı Temeller ile ilgili sınıflandırmalar yapılmıştır. Ardından bitki adları ile Derleme Sözlüğü arasında çeşitli mukayeseler yapılmıştır. Derleme

Sözlüğünde Bulunmayan Bitki Adları, Derleme Sözlüğünde Olan Ancak Yanında Sivas Kaydı Bulunmayan Bitki Adları, Derleme Sözlüğünde Sadece Sivas Kaydı Bulunan Bitki Adları başlıkları altında bu mukayese yapılmıştır. Derleme Sözlüğü ile yapılan mukayeselerin ardından dil bilimsel özelliklerine göre bitki adları sınıflandırılmıştır. Çalışmanın sonunda ise bitki adlarının alfabetik listesine yer verilmiştir.

10. Güven, Ömer (2016). "Sivas İli Zara İlçesi Ağzlarında Kullanılan Deyimler Üzerine Bir İnceleme". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 2/55, s. 35-50.

Yazar, bu çalışmasında Zara ağzı ile ilgili yapmış olduğu derlemelerden ve saha çalışmalarından hareketle bölge ağzında kullanılan deyimleri tespit etmiştir. Çalışmada deyimler; yapı, söz dizimi ve anlam açısından tasnif edilmiştir. Anlam açısından inceleme bölümü; soyutlaştırma, benzetme, deyim aktarması, ad aktarması, dua ve beddua içerikli olanlar şeklinde tasnif edilip örneklendirilmiştir. Çalışma ile bölge ağzında kullanılıp, standart Türkçede yer almayan veya standart Türkçeden farklı anlamlarda kullanılan toplam 119 deyim tespit edilmiştir.

11. Güven, Ömer (2017). "Zara (Sivas) Ağzı Ses Bilgisi -Ünsüzler-". *Sobider (Sosyal Bilimler Dergisi The Journal of Social Science)*. 13, s. 451-469.

Makale yazarın Sivas İli Zara İlçesi Ağzı adlı yüksek lisans tezinin "Ünsüzler" bölümünden üretilmiştir. Ünsüzlerin Zara ağzında hangi fonetik değişimlere uğradığı bölgeden derlenen söz varlığı ile ortaya konulmuştur. Çalışma ile Zara ağzının sesbilgisi özellikleri genel olarak tespit edilmeye çalışılmıştır.

12. Güven, Ömer (2014). "Zara Sivas Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. 51, s. 62-77.

Makale Zara ağzından Derleme Sözlüğüne katkılar mahiyetindedir. Bu çalışmada Zara ağzında kullanılan ancak Derleme Sözlüğü'nde olmayan sözcüklerle Derleme Sözlüğü'nde bulunan ancak Zara ağzında farklı anlamlarda kullanılan sözcükler ele alınmıştır. Belirlenen sözcükler; adlar, sıfatlar, zarflar, ünlemler, fiiller, deyimler üst başlıkları altında tasnif edilmiştir. Çalışma sonucunda Derleme Sözlüğü'nde yer almayan 81 sözcük, 46 deyim ve 5 beddua ile Derleme Sözlüğü'nde yer alıp Zara ağzında farklı anlamlarda kullanılan 35 sözcük ve 1 deyim tespit edilmiştir.

13. Güven, Ömer (2021). "Zara (Sivas) Ağzından Derleme Sözlüğüne Katkılar II". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 5, s. 299-315.

Bu çalışma yazarın daha önce yaptığı benzer çalışmanın devamı niteliğindedir. Ağız terimi, Derleme Sözlüğü ve Sivas ili ağzları hakkında kısaca verilen bilgilerin ardından ilk çalışmada olduğu gibi bu çalışmada da sözcükler; Zara ağzında kullanılan ve Derleme Sözlüğü'nde yer almayan kelimeler ve Derleme Sözlüğü'nde bulunan ancak Zara ağzında farklı anlamda kullanılan sözcükler olarak sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmaların altında tespit edilen söz varlığı da kendi içinde çeşitli gruplara ayrılmıştır.

14. Yılmaz, Kadir (2022). "Sivas Yöresi Ağzında Yaşayan Ermenice Kelimeler". *Faculty of Letters Journal of Social Sciences CUJOSS*. 46/1, s. 159-165.

Makalede Sivas ağzında yer alan 93 Ermenice kökenli sözcüğün incelemesi yapılmıştır. Giriş kısmında Anadolu ağzlarında yer alan çeşitli alıntı kelimelerden, Sivas Ermenilerinden ve

çalışmada kullanılan yöntem ve sınırlılıklardan bahsedilmiştir. Daha sonra Sivas Ağzında Yaşayan Ermenice Kelimeler başlığı altında konu sınıflandırılarak ele alınmıştır. Burada çeşitli başlıklar altında sayısal verilerden de yararlanarak Sivas ağzında kullanılan Ermenice kelimelerin tespiti ve dökümü yapılmıştır.

15. Aburşu, Faruk (1973). "Sivas'ta Davara Verilen Adlar". *Sivas Folkloru*. I/8, s. 12-22.
16. Aburşu, Faruk (1973). "Sivas'ta Hayvan Hastalıkları ve Tedavi Şekilleri". *Sivas Folkloru*. 1/9, s. 14-15.
17. Acar, İsmail Hakkı (1991). "Zara Folkloru: Zara'da Mahalli Kelime ve Deyimler". *Sivas Folkloru*. I/9, s. 5.
18. Akpınar, A. Turan (1978). "Zara'nın Ahmet Hacı Köyünde Yiyecekler: I. Meyvalar". *Sivas Folkloru*. V/64, s. 20.
19. Akkaya, Fuat (1974). "Bir Gemerek Masalı: Zincir Kıran". *Sivas Folkloru*. II/13 (Şubat1974), s.21-22; II/14 (Mart 1974), s. 19-22.
20. Akkaya, Fuat (1971). "Karagöl Manileri". *Türk Folklor Araştırmaları*. XIII/268, s. 6138-6139.
21. Artan, Gündüz (1961). "Gürün'de Derlenen İki Türkü". *Türk Folklor Araştırmaları*. 13/7, S. 145, (Ağustos), s. 2486.
22. Bozkurt, M. Fuat (1980). "Divriği Ağzının Belirgin Ses Özellikleri". *Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Dergisi*. İzmir, 1 (1980), s. 85-94.
23. Çağdaş, Halûk (1978). "Sivas Yöresinde Bazı Özlü Deyişler". *Sivas Folkloru*. 63, s. 15-16.
24. Çağdaş, Halûk (1979). "Kısa Açıklamalarla Sivas Yöresinden Bazı Özlü Deyişler 2". *Sivas Folkloru*. 75s. 13-14
25. Çağdaş, Halûk (1978). "Sivas'ta Külhanbey Argosunda Kullanılan Bazı Deyimler". *Sivas Folkloru*. 64, s. 18-19.
26. Demiral, Burak (1980). "Gemerek'te Yöresel Sözcük, Deyim ve Atasözleri". *Sivas Folkloru*. 1/6, s. 19-20.
27. Demiral, Burak (1976). "Gemerek'te Yöresel Yemekler". *Sivas Folkloru*. IV/45, s. 18-21, 27.
28. Demiral, Burak (1973). "Gemerek Folkloru: Yöresel ve Yansıma Kelimeler". *Sivas Folkloru*. I/9, s. 10-22.
29. Demiral, Burak (1976). "Zile'den Maniler ve Gemerek'ten Birkaç Deyim ve Kelime". *Sivas Folkloru*. IV/46, s. 16-17.
30. Demiray, Mehmet Güner (1985). "Gemerek ve Çevresinden Derlenen Özlü Sözler-Deyimler ve Sözcükler". *Sivas Folkloru*. 68, s. 14-15.
31. Demiray, Mehmet Güner (1983). "Gemerek ve Yöresinden Atasözleri-Deyimler-Yöresel Sözcükler ve Batıl İnanışlar". *Türk Folkloru*. 53, s. 22-23.
32. Ege, İlyas (1976). "Dede Korkut'un Suşehri'nde Yaşayan Kelimeleri". *Sivas Folkloru*. IV/45, s. 22-23.

33. Ege, İlyas (1975). "Suşehri'nde Rumeli Kökenli Kelimeler". *Sivas Folkloru*. III/35, s. 16-17, 23.
34. Kaya Doğan (1971). "Acıyut Köyü Lugatçesi". *Sivas Folkloru*. II/21 (Ekim 1974), s. 17- 19; II/22 (Kasım 1974), s. 19-20.
35. Kutlu, Özen "Divriği Ağzı". 57 (Ekim 1977), s. 13-15 (A-B); 58 (Kasım 1977), s. 16-18 (B-C); 59 (Aralık 1977), s. 21-23 (D-F); 60 (Ocak 1978), s. 19-21; 61 (Şubat 1978), s. 22-24 (M-S); 64 (Mayıs 1978), s. 24-26 (S-Z).
36. Polat, Şükrü (1961). "Suşehri'nde Bitki ve Hayvan Adları". *Türk Folklor Araştırmaları*. 7/149, s. 2592-2593.
37. Rasanen, M "Turkische Sprachprobrn aus Mittel-Anatolie". I, Sivas Vil. *Studia Orientalia Electronica*. 5, s. 1-151.
38. Sakaoglu, Necdet (1981). "Divriği'de Aile Adları, Boylar ve Oymaklar". *Türk Folkloru*. 2/19, s. 13-17.
39. Sıtkı, Zahir (1934). "Sivas Vilayetinde Eski Koyulhisar Kazasında ve Çevresinde Derlenmiş Sözler". *Orkun*. 1/3, s. 70-71.

D. BİLDİRİLER

1. Akar, Ali (2019). "Türkçe Lehçebilgisi Bakımından Sivas Bölgesi Ağızları". *Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*. 4. Cilt, s. 7-14.

Bildiride lehçe bilgisi bakımından Sivas ili ağızları hakkında çeşitli örnekler verilerek değerlendirmeler yapılmıştır. Çalışmanın girişinde lehçe bilgisi konusunda kavram ve çerçeve çizilmiştir. Daha sonra Lehçe Bilgisi Açısından Sivas Bölgesi Ağızları başlığı ile asıl konuya girilmiştir. Bu bölümde ilk olarak Sivas ili üzerinde durulmuş, ilin tarihi seyri içerisindeki Türk varlığı hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra lehçe bilgisi bakımından Sivas ağızındaki ses bilgisi özellikleri üzerinde durulmuş, bu özellikler mukayeseli olarak maddeler hâlinde sıralanmıştır. Ayrıca lehçe bilgisi bakımından Sivas ağızındaki şimdiki zaman ekleri hakkında da bilgi verilmiştir.

2. Ayazlı, Özlem (2019). "Sivas Ağızında Eski (Arkaik) Ögeler: Âşık Veysel ve Âşık Talibî Örneği". *Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*. 4. Cilt, s. 61-86.

Bildiride Âşık Veysel ve Âşık Talibî Coşkun'un şiirleri ile sınırlı olmak üzere Sivas ağızındaki arkaik unsurlar ele alınmıştır. Çalışmada toplam 32 arkaik sözcük tespit edilmiş ve çeşitli açılardan incelenmiştir. Çalışmanın giriş kısmında arkaik ve arkaizm ile ilgili kavramlara yer verilmiş, araştırmacıların görüşlerine başvurulmuştur. Daha sonra tespit edilen söz varlığı çeşitli açılardan incelenmiştir. Bu bölümde ele alınan kelimeler üzerinde ilk önce etimolojik inceleme yapılmış, kelimelerin Türkçenin tarihi seyri içerisinde kullanıldığı eserlerden örnekler verilmiştir. Bunun yanında söz varlığının değerlendirilmesi yapılırken yaşayan Türk lehçelerindeki durumları hakkında da bilgi verilmiştir. Yine bu kelimelerin Derleme Sözlüğündeki durumu da karşılaştırmalı olarak işlenmiştir. Bu açıklamalı bilgilerin ardından Âşık Veysel ve Âşık Talibî Coşkun'dan alınan örneklere yer verilmiştir. Bu yönüyle oldukça detaylı bir inceleme yapılmış

olan çalışma ile Âşık Veysel ve Âşık Talibî Coşkun'un şiirleri çerçevesinde Sivas ili ağızlarında yer alan arkaik unsurlar hakkında kapsamlı veriler ortaya konulmuştur.

3. Başaran, Uğur (2019). "Kültür Taşıyıcısı Olarak Sivas'ta Kullanılan Yöresel İkilemeler". *Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*. 4. Cilt, s. 87-102.

Çalışmada Sivas ili ağızlarından derlenmiş 183 ikileme ele alınmıştır. Tespit edilen ikilemeler ele alınırken kültürel unsurlar dikkate alınarak inceleme yapılmıştır. Alfabetik olarak sıralanan ikilemelerin açıklamaları yapılmıştır. Bazı ikilemelerden sonra ise örnek cümlelere yer verilerek tanımlama yapılmıştır. Çalışmada yalnızca ikilemelerin listesinin verilip herhangi bir tasnif çalışmasının bulunmaması önemli bir eksiklik olmuştur.

4. Delice, H. İbrahim (2019). "Derleme Sözlüğüne Sivas ve İlçelerinden Derlenmiş Kelimeler Üzerine Bir Değerlendirme". *Sivas Kongresi'nin 100. Yılında Her Yönüyle Sivas Uluslararası Sempozyumu*. 4. Cilt, s. 15-60.

Bu çalışmada Derleme Sözlüğünde yalnızca "-Sv." (Sivas) kaydı olan söz varlığı ele alınmıştır. Sivas ili ağızlarından derlenmiş söz varlığı sınıflandırılarak incelenmiştir. Böylelikle Derleme Sözlüğünde Sivas ve ilçelerinden derlenmiş olan söz varlığı toplu bir şekilde ortaya konulmuştur. Çalışmada ortaya çıkan sonuca göre Derleme Sözlüğünde Sivas ve ilçelerinden toplam 10.208 kelimenin yer aldığı tespit edilmiştir.

5. Demir, Necati (2007). "Sivas Yöresi Ağız Özelliklerinin Genel Durumu". *II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları, s. 48-62.

Çalışmada Sivas ili ağızları hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. İlk olarak Sivas ili hakkında genel bilgilere yer verilmiş, daha sonra Sivas ilinde görülen ağız bölgelerinden bahsedilmiştir. Konu ele alınırken ağız özellikleri hakkında çeşitli bilgiler verilmiş, yapılan derlemelerden örnekler sunulmuştur. Her alt ağız bölgesi ile ilgili ilgili karşılaştırmalı olarak Sivas ili ağızları tanıtılmaya çalışılmış ve yöre ağzının özellikleri belirtilmiştir.

6. Eminoğlu, Emin (2021). "Sivas Ağızlarının Anadolu Ağızlarıyla ve Yazı Dili Olan Türk Lehçeleriyle Fonetik ve Morfolojik Benzerlikleri". *V. Uluslararası Türk Türkiye Türkçesi Ağız Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri (7-8 Kasım 2019)*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, s. 349-362.

Çalışmada temel olarak iki konu üzerinde durulmuştur. İlk olarak Sivas ili ağızları, Anadolu ağızları içerisinde ana ağız gruplarını belirleyen ölçütler bakımından, bazılarına göre Doğu Grubu ağızları ile bazılarına göre Kuzeydoğu Grubu ağızları ile benzerlikler açısından ele alınmıştır. Burada konu Doğu Grubu Ağızları ile Benzerlikler ve Kuzeydoğu Grubu Ağızları ile Benzerlikler şeklinde iki alt başlıkta incelenmiştir. Daha sonra ikinci olarak Yazı Dili Olan Türk Lehçeleri ile Benzerlikler başlığı altında Sivas ili ağızları ile Türk lehçeleri arasında kıyaslama yapılmıştır. Burada belirlenen hususlar, Fonetik Benzerlikler ve Morfolojik Benzerlikler olarak iki bölümde incelenmiştir. Sonuç bölümünde incelemelerden ortaya çıkan veriler maddeler hâlinde değerlendirmeye tâbi tutulmuştur.

7. Güven, Ömer (2022). "Sivas Ağzındaki Arapça Alıntı Kelimelerde Görülen Ses Olayları". 9. *Milletlerarası Türkoloji Kongresi Bildiriler Kitabı*. s. 559-582.

Çalışmada Sivas ili ağızlarında yaşayan ve standart Türkçeden farklı ses özelliği gösteren Arapça alıntı kelimeler incelenmiştir. İlk olarak diller, alıntı kelimeler ve Türkçeye giren Arapça alıntı kelimelerle ilgili kısaca bilgi verilmiştir. Daha sonra, Sivas ağızları üzerine yapılan çalışmalardan ve yazarın yaptığı derlemelerden elde edilen söz varlığı ele alınmıştır. Belirlenen söz varlığı üzerinde çeşitli sınıflandırma çalışmaları yapılmıştır. Çalışmasının sonuç bölümünde de Sivas ağzında yer alan Arapça alıntı kelimelerdeki ses olayları toplu hâlde değerlendirilmiştir.

8. Karpuz, Hacı Ömer ve Kurgun, Levent (2003). "Sivas İli Orun (Yerleşim Yeri) Adları Üzerine Bir İnceleme" *Cumhuriyet'in 80. Yılında Sivas Sempozyumu Bildirileri (15-17 Mayıs 2003)*. s. 575-588.

Çalışmada Sivas iline bağlı köy adları ele alınmıştır. Çalışmanın girişinde yer adları ile ilgili çeşitli bilgilere yer verilmiştir. Yine bu bölümde Türkçede yapılan yer adları ile ilgili ilk çalışmalardan da bahsedilmiştir. Giriş mahiyetindeki bu bilgilerden sonra Sivas iline bağlı köy adlarına geçilmiştir. Köy adları çalışmada köken bakımından on üç başlık altında incelenmiştir: Bitki Adı Kökenli Köy Adları, Boy Adı Kökenli Köy Adları, Düzlük Adı Kökenli Köy Adları, Eşya Adı Kökenli Köy Adları, Hayvan Adı Kökenli Köy Adları, Kişi Adı Kökenli Köy Adları, Mevki Adı Kökenli Köy Adları, Orun Adı Kökenli Köy Adları, Su Adı Kökenli Köy Adları, Tanımlayıcı Karakterli Köy Adları, Yapı Adı Kökenli Köy Adları, Yükselti Adı Kökenli Köy Adları, Diğer Köy Adları başlıklarında köy adları detaylı olarak incelenmiştir. Bu incelemenin ardından elde edilen veriler Değerlendirme bölümünde maddeler halinde sıralanmıştır. Bu bölümde ayrıca köy adlarının kökenlerine göre dağılımının yer aldığı bir grafik ile sayı ve oranlarını gösteren bir tabloya da yer verilmiştir.

9. Paçacıoğlu, Burhan (2003). "Sivas Ağzındaki Bazı Alıntı Kelimeler". *Türk Dili ve Edebiyatı Makaleleri*. 3, s. 279-298.

Çalışmanın girişinde dil, alıntı kelimeler, Türkçe'nin aldığı kelimeler ve başka dillere verdiği kelimeler hakkında çeşitli bilgiler verilmiştir. Daha sonra ağızlara girmiş olan alıntı kelimeler hakkında bilgi verilmiş, bu alanda yapılmış akademik çalışmalara değinilmiştir. Bu bilgilerden sonra Sivas ili ağızlarında kullanılan alıntı kelimeler alfabetik olarak verilmiştir. Verilen kelimelerin kökeni de madde başı kelimelerden sonra parantez içinde gösterilmiştir. Kökeni tespit edilemeyen kelimeler [?] şeklinde gösterilmiştir. Derlenen kelimeler incelendiğinde Arapça, Farsça, Moğolca, Rumca, Ermenice, Sırpça, Bulgarca, Çince gibi çeşitli dillerden alındığı görülmektedir.

10. Toprak, Funda (2003). "Sivas Ağzında Kullanılan Eski Türkçe Kelimeler". *Cumhuriyet'in 80. Yılında Sivas Sempozyumu Bildirileri (15-17 Mayıs 2003)*. s. 597-613.

Çalışmada Sivas ili ağızlarında yer alan Eski Türkçe kelimeler incelenmiştir. Bu kelimeler için kaynak eser olarak Derleme Sözlüğü kullanılmıştır. Derleme Sözlüğünde yer alan Sivas ve ilçelerinden derlenmiş söz varlığı üzerinde çeşitli mukayeseli inceleme yapılmıştır. Bu inceleme yapılırken ilk önce kelimenin Divânu Lügati't-Türk'te var olup olmadığı, daha sonra da Eski Türkçe ile yapılmış sözlüklerde bulunup bulunmadıkları kontrol edilmiştir. Bu yönüyle çalışma karşılaştırmalı bir nitelik kazanmıştır. Ayrıca bildiri, Sivas ili ağızlarındaki arkaik kelimelerin

tespitine katkı sağlamıştır. İnceleme bölümünün ardından sonuç kısmında tespit edilen malzemenin daha geniş olabileceği vurgulanmış ve yeni çalışmaların gerekliliği üzerinde durulmuştur.

11. Yılmaz, Hikmet (2002). "Sivas Ağzında Ünlülerin Geniş Zaman İşleviyle Kullanımı Üzerine". *Halk Kültürümüzde Sivas'ın Yeri Sempozyum Bildirileri*. Ankara: Âşık Veysel Kültür Derneği Yayınları, s. 341-3344.

Bildiride Sivas ağzı ile ilgili yapılmış lisans ve yüksek lisans tezlerinden alınmış cümleler üzerinden ünlülerin geniş zaman işleviyle kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Yazar çalışmada ünlülerin geniş zaman işleviyle kullanımının yalnızca ikinci teklik şahısta görüldüğünü ve bu durumun da ikincil bir durum olduğunu ifade eder.

12. Yücel, Bilal (2004). "Sivas İli Ağızlarında I-(yor) Şimdiki Zaman Eki". *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*. C. 2, s. 3299-3309.

Bildiride I-(yor) şimdiki zaman ekinin Sivas ili ağızlarındaki kullanımı hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmada ilk olarak Sivas ve Sivas ağızları hakkında kısaca bilgi verilmiş, ardından şimdiki zaman ekinin ağızlardaki kullanımına ve değişiklerine değinilmiştir. Daha sonra ekin Sivas ili ağızlarındaki dağılımına ve kullanımına dair açıklayıcı bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda Sivas ili ağızlarında şimdiki zaman eki; yuvarlak-geniş, yuvarlak-dar ve düz ünlü olarak üç başlık altında ele alınmıştır. Bu bölümlerde konu değerlendirilirken Sivas ili ağızlarından derlenmiş cümle örneklerine genişçe yer verilmiştir. Sonuç kısmında ekin il genelinde dağılımını gösteren dört haritaya yer verilmiştir. Bu haritalar ile ekin dağılımı görsel olarak da ortaya konulmuştur. Çalışma, Türkiye Türkçesi ağızlarında pek çok fonetik değışkesi tespit edilen şimdiki zaman ekinin⁶ Sivas ili ağızlarındaki kullanımını ve dağılımını gösterilmesi açısından oldukça önemlidir.

SONUÇ ve DEĞERLENDİRME

Bu çalışma, Sivas ili ağızları üzerine yapılan yayınlara konu edinen bibliyografya denemesidir. Tespit edilen yayınlara; Kitaplar, Makaleler, Tezler ve Bildiriler olmak üzere dört başlık altında sınıflandırılmıştır. Değerlendirilen yayınlara birçok hakkında açıklama yapılmış, bazı yayınlara ise yalnızca künyeleri verilmiştir. Bu yayınlara genel olarak değerlendirildiğinde şu hususlar görülecektir: Sivas ili ağızları hakkında yapılmış yedi kitap çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmalardan dördü (Caferoğlu, 1994; Demir ve Şen, 2006; Kesten, 2013; Toparlı, 2019) Sivas ili ağızları hakkında yapılmış genel çalışmalardır. Diğer üç (Yılmaz, 2021; Taşkıran, 2021; Güven, 2022) kitap çalışması ise ilçe ağızlarını ele alan çalışmalardır. Sivas ağızları ile ilgili yapılmış 39 makale bulunmaktadır. Bu makalelerin muhtevaları incelendiğinde oldukça çeşitli konuların ele alındığı görülür. Makalelerde kimi zaman söz varlığı incelemelerinin yapıldığı, kimi zaman belli bir gramer konusunun işlendiği, kimi zaman da yer adlarının ele alındığı görülür. Ayrıca bazı makalelerde Sivas ili ağızlarından Derleme Sözlüğüne katkılar şeklinde yayınlara da yapılmıştır. Tezler çalışmaları, yüksek lisans tezleri ve lisans tezleri şeklinde iki başlık altında incelenmiştir.

⁶ Ekin Türkiye Türkçesi ağızlarındaki kullanımı ile ilgili geniş bilgi için bk. Gülsensoy, 1985, s. 282-295; Ercilasun, 1983, s. 261-262.; İlker, 2008, s. 369-376; Özden, 2018, s. 168-203; Kalay, 2003, s. 139-145; Akca, 2011, s. 611-619; Biray, 2007, s. 375-382; Johanson, 2009, 93-100; Demir, 1995, s. 99-114; Sarıkaya, 2003, s. 65-75; Demir, 1996, s. 43-56; Arslan-Erol, 2015, s. 51-59; Akar, 2001, s. 1-10.

Sivas ili ağızları üzerine 14 adet yüksek lisans tezi hazırlanmıştır. Hazırlanan bu yüksek lisans tezlerinin 8 tanesi ilgili ilçenin ağız özelliklerinin tespiti yönelik çalışmalardır. Bu çalışmalarda ilçelere bağlı köylerden derlemeler gerçekleştirilmiş, bu derlemelerden elde edilen metinler üzerinde dil incelemesi ile sözlük çalışmaları yapılmıştır. Diğer 5 tez ise yalnızca söz varlığı çalışmasıdır. Bu çalışmalarda üzerine inceleme yapılan ilçelere bağlı köylerden derlenen söz varlığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bir tezde ise yer adları ele alınmıştır. Yüksek lisans tezlerinin yanı sıra Sivas ili ağızları üzerine 23 adet de lisans tezi hazırlanmıştır. Bu tezler genellikle Cumhuriyet, Atatürk ve İstanbul üniversitelerinde yapılmış olan tezlerdir. Son olarak Sivas ili ağızları üzerine 12 adet bildiri hazırlanmıştır. Bu bildirilerdeki konular da çeşitlilik göstermektedir. Söz varlığı, gramer incelemesi, arkaik unsurlar, yer adları gibi farklı açılardan Sivas ili ağızları incelenmiştir.

Sivas'ın ilçeleri üzerine yapılan yüksek lisans çalışmalara bakıldığı zaman şu şekilde bir tablo görülür: Sivas'ın Şarkışla ve Yıldızeli ilçeleri üzerine dört adet yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Akıncılar, Divriği, Gemerek, Gürün, Hafik, Kangal, Merkez ve Zara ilçeleri ile ilgili birer yüksek lisans çalışması yapılmıştır. Bunun yanında İlbeyli bölgesi köylerini içeren bir yüksek lisans tezi de hazırlanmıştır. Sivas'ın diğer ilçeleri olan Altınyayla, Doğanşar, Gölova, İmranlı, Koyulhisar, Suşehri ve Ulaş ile ilgili yapılmış yüksek lisans çalışması bulunmamaktadır. Bu ilçeler ile ilgili çalışmaların yapılması bölge ağzının bütün olarak tespitini ve kayıt altına alınmasını sağlayacaktır. Bunun yanında Sivas ili ağızlarını bütüncül olarak ele alacak yeni ve kapsamlı çalışmaların yapılması, yöre ağzının taşıdığı özelliklerin gün yüzüne çıkmasına yardımcı olacaktır.

Bu bibliyografya denemesi ile Sivas ili ağızları üzerine yapılmış yayınların toplu olarak görülmesi hedeflenmiştir. Bunun yanında çalışma yapılmamış ilçelerin de görülmesiyle bu alanda çalışma yapacaklara da bu yayının fikir vermesi bir diğer hedefidir.

KAYNAKÇA

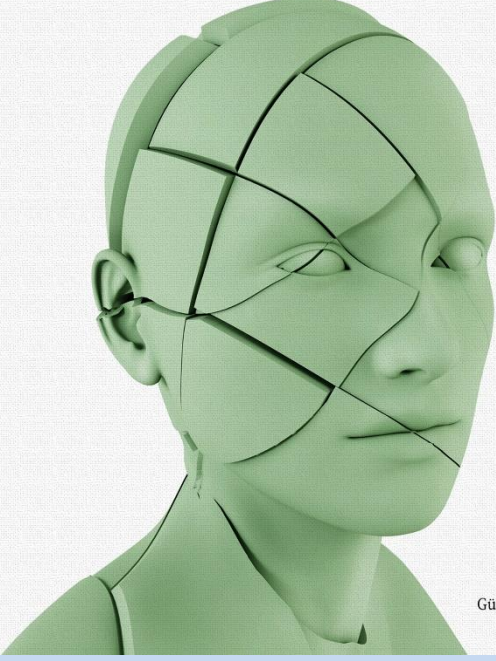
- Akar, Ali (2001). "Muğla ve Yöresi Ağızlarında Şimdiki Zaman Biçimleri". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 4, s. 1-10.
- Akca, Hakan (2007). "DEMİR, Necati-ŞEN, Ülker, Sivas İli ve Yöresi Ağızları, Etnik Yapı - Dil İncelemesi - Metinler - Sözlük, Gazi Kitabevi, Ankara 2006, XXXIX- 724 s". *Dil Araştırmaları*. 1(1), s. 204-205.
- Akca, Hakan (2012). "Ağız Çalışmalarında Gramatikal Dizin Hazırlarken Karşılaşılan Sorunlar". *Türkbilig*. 24, s. 121- 142.
- Akca, Hakan (2011). "Ankara İli Ağızlarında Şimdiki Zaman ekinin Varyantları". *Turkish Studies*. Volume 6/1, s. 611-619.
- Alkaya, Ercan (2018). "Gaziantep Ağzı ve Bu Ağzı İlgili Yapılan Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme". *Uluslararası Gaziantep Tarihi Sempozyumu*. Gaziantep Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları. 23, s. 1361-1384.
- Arslan-Erol, Hülya (2015). "Kilis İli Ağızlarında Şimdiki Zaman". *Mediterranean Journal of Humanities*. V/2, s. 51-59.

- Asıl, Enes (2021). "Türkiye Türkçesi Ağızları Üzerine İl ve İlçeler Düzeyinde Yapılmış Lisansüstü Çalışmalar". *International Journal Of Filologia*. 6, s. 203-227.
- Biray, Nergis (2007). "Acıpayam Ağızlarında Kullanılan Şimdiki Zaman Ekleri ve Etnik Yapı ile İlişkisi". *Acıpayam Sempozyumu (1-3 Aralık 2003), Acıpayam Sempozyumu Bildirileri*. s. 375-382.
- Buluç, Sadettin (1942). "Anadolu Ağızları Bibliyografyası". *Türkiyat Mecmuası*. C. VII-VIII/1, s. 327-333.
- Bulut, Serdar (2013). "Türkiye Türkçesi Ağızları Üzerine Çalışma Yapılmayan İl ve İlçeler". *Turkish Studies*. Volume 8/1, s. 1129-1149.
- Caferoğlu, Ahmet (1994). *Sivas ve Tokat İlleri Ağızlarından Toplamamalar*. (2. Baskı.) Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Çıracı, Kazım (2019). "Konya İli Ağızlarına Dair Bir Bibliyografya Denemesi". *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*. 4 (1), s. 176-201.
- Demir, Necati ve Şen, Ülker (2006). *Sivas İli ve Yöresi Ağızları, Etnik Yapı-Dil İncelemesi-Metinler-Sözlük*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Demir, Nurettin (1995). "Alanya Ağızlarında Şimdinin Varyantları". *TDAY Belleten*. s. 99-114.
- Demir, Nurettin (1996). "Güney-batı Anadolu Ağızlarında Kullanılan Şimdiki Zaman Eki -ik Gelir". *Uluslararası Türk Dili Kongresi Bildirileri (26 Eylül-1 Ekim 1992)*. s. 43-56.
- Demirci, Metin ve Güzel Mansur (2016). "Kahramanmaraş Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmalar". *Route Education And Social Science Journal*. 8, s. 159-185.
- Derleme Sözlüğü. Türkiye'de Halk Ağızlarından I-VIII*. (2009). (3. Baskı). Ankara.
- Ercilasun, Ahmet Bican (1983). "Muğla Ağızında Kullanılan Bir Şimdiki Zaman Şekli". Şükrü Elçin Armağanı, *Hacettepe Üniversitesi Armağan Dizisi*: 1, Ankara: s. 261-262.
- Erenbaş Pehlivan, Seher (2023a). "Anadolu Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmaları Değerlendirme Denemesi I- (2000-2012)". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 11, s. 297-330.
- Erenbaş Pehlivan, Seher (2023b). "Anadolu Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmaları Değerlendirme Denemesi II (2013-2023)". *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 13, s. 989-1054.
- Erimer, Kayahan (1971). "Anadolu ve Rumeli Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*. 18, Ankara: s. 211-236.
- Görgeç, Celâl (2023). "Antalya Ağızları Üzerine Bir Bibliyografya Denemesi". *The Journal of Turkic Language and Literature Surveys (TULLIS)*. 8(3), s. 156-174.
- Gülensoy, Tuncer ve Alkaya, Ercan (2003). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer ve Alkaya, Ercan (2011). *Türkiye Türkçesi Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Gülensoy, Tuncer, (1981). *Anadolu ve Rumeli Ağızları Bibliyografyası*. Ankara: Başbakanlık Basımevi.
- Gülensoy, Tuncer, (1985). "Anadolu Ağızlarında Şimdiki Zaman Eki". *TKA Prof. Dr. İbrahim Kafesoğlu'nun Hatırasına Armağan*. XXIII /I-2, s. 282-295.
- Güler, Metin (2012). "Türkiye'deki İl ve İlçe Ağızları Üzerine Yapılan Lisansüstü Çalışmalarla İlgili Genel Bir Değerlendirme". *Turkish Studies*. Volume 7/4, s. 1835-1861.

- Güven, Ömer (2021). "Kadir YILMAZ, Yıldızeli'nin Söz Varlığı, Akademik Kitaplar, İstanbul 2021". *Aorasya Beşerî Bilim Araştırmaları Dergisi*. Cilt/Sayı: 1-2, s. 134-138.
- Güven, Ömer (2022). "Recep Toparlı (2019). Sivas Sözlüğü. Sivas: Sivas Vilayet Kitaplığı. 398 s.". *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Bahar (36), s. 305-310.
- İlker, Ayşe (2008). "Manisa Ağızlarında Şimdiki Zaman". *Uluslararası Ağız Araştırmaları Çalıştayı*. Harran Üniversitesi-TDK, (25-30 Mart 2008). s. 369-376.
- Johanson, Lars (2009). "Türk Dillerinde Odaksıl Şimdiki Zaman İşaretleyicisi ve Kıbrıs Türkçesinde Eksikliği". *Bilig*. Bahar, Sayı 49, Ankara. s. 93-100.
- Kalay, Emin (2003). "Edirne İli Ağızlarında Şimdiki Zaman Çekimleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1999 I-II*. s. 139-145.
- Karahan, Leylâ (2011). *Anadolu Ağızlarının Sınıflandırılması*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Kartallıoğlu, Yavuz (2008). "Bolu Ağzı Üzerine Yapılan Çalışmalar". (Ed. Ekrem Arıkoğlu). *Prof. Dr. Ahmet Bican Ercilasun Armağanı*. Akçağ Yayınları, s. 380-385.
- Korkmaz, Zeynep (1996). "Prof. Dr. Ahmet Caferoğlu ve Anadolu Ağızları". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. C. I, S. 530, s. 262-267.
- Özden, Muharrem (2018). "Batı Trakya Türk Ağızlarında Şimdiki Zaman Ekinin Varyantları Üzerine". *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 8(16), s. 168-203.
- Özkan, Nevzat (1996). "Kayseri ve Yöresi Ağızları Üzerine Yapılan Çalışmalara Bir Bakış". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Sayı 7, s. 265-278.
- Özsoy, Yusuf (2019). "Türkiye'de Ağız Araştırmaları Alanındaki Lisansüstü Tezlerin Bibliyografyası Üzerine Bir Deneme: (1985-2018)". *Oğuz Türkçesi Araştırmaları Dergisi*. (1), s. 173-207.
- Sarıkaya, Mahmut (2003). "Muğla Ağzında Şimdiki Zaman Çekimi Üzerine". *TÜBAR-XIV*, s. 65-75.
- Uysal, İdris Nebi (2012). "Ağız Araştırmalarında Bağlamsal Sözlük ve Dizin Kullanımı". *Diyalektolog*. 5, s. 55-62.
- Yücel, Bilal (2004). "Sivas İli Ağızlarında I-(yor) Şimdiki Zaman Eki". *V. Uluslararası Türk Dil Kurultayı*. C. 2, Ankara, s. 3299-3309.

TÜRK BİLİMKURGU EDEBİYATI VE ARKETİPLER

DR. VELİ UĞUR

Günce Yayınları

Oktay Yivli

Öykü Nasıl Okunur

modern öykü ve yöntem

Günce Yayınları

MAKSUT YİĞİTBAŞ

Edebiyatın Ebemkuşağı

Halit Ziya Hikâyeciliğinde

Renklerin Dili

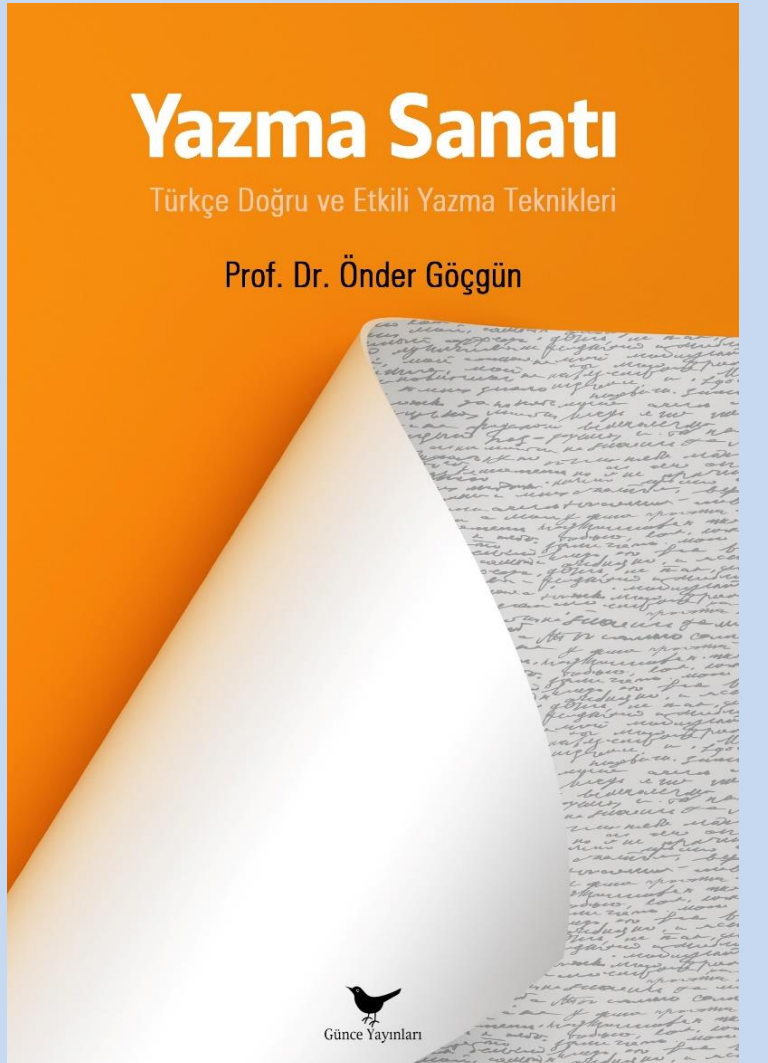

Günce Yayınları

Yazma Sanatı

Türkçe Doğru ve Etkili Yazma Teknikleri

Prof. Dr. Önder Göçgün

Günce Yayınları